

ILTE vyriausioji ekonomistė Jonė Kalendienė

Šią savaitę Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen pristatė naują ES biudžeto planą, kuris sukėlė nemažai diskusijų. Nors planas dar bus svarstomas ir derinamas su šalimis narėmis, matomi keli svarbūs pokyčiai, leidžiantys svarstyti apie besikeičiančią ES politiką ir jos įgyvendinimo praktiką.

Didesnis dėmesys ekonomikos konkurencingumui ir gynybai – neišvengiamas ir lengvai prognozuojamas pokytis. Nors Rytų valstybių išskyrimas, skiriant joms daugiau lėšų, tikėtina, sukels tam tikrų įtampų tarp šalių-narių, didesnis dėmesys gynybai yra būtinas sprendimas. Taip pat ir ekonomikos konkurencingumui, apie kurio problemas diskusijos netyla nuo pat M. Draghi ataskaitos paskelbimo. Skirtumas tik toks, kad didesnis finansavimas gynybos problemas gali išspręsti greičiau. Tuo tarpu ekonomikos konkurencingumas nėra kuriamas vien papildomu finansavimu.

Talentų pritraukimui, inovacijų kūrimui ir investicijoms į aukštos pridėtinės vertės sektorius reikia daugiau nei pinigų – būtinos palankios sistemos: lankstus reguliavimas, glaudus mokslinių tyrimų ir verslo bendradarbiavimas, bei patraukli aplinka aukštos kvalifikacijos specialistams.

Numatyta, kad mokslui bus skiriama daugiau ES lėšų. Vis dėlto, ankstesnė patirtis rodo, kad finansavimas vienas pats neišsprendžia giluminių problemų. Pavyzdžiui, keli tyrimai rodo, kad dalyvavimas programoje „Horizontas“ verslui nesukūrė jokio statistiškai reikšmingo pridėtinės vertės augimo. Tad siekiant realaus ES konkurencingumo proveržio būtina įsivertinti trukdžius – ir finansinius, ir sisteminius, kurie gali pasirodyti esantys gerokai reikšmingesni nei finansavimo nepakankamumas.

Fondų apjungimas suteks finansavimui lankstumo

Sumažėjusios lėšos žemės ūkiui bei šių lėšų prijungimas prie bendro didesnio fondo yra kitas svarbus pokytis pristatytame ES biudžeto plane. Iš ekonominės perspektyvos, didelis žemės ūkio subsidijavimas ES iškraipo rinką ir lėtina pokyčius, dėl ko šio sektoriaus efektyvumas auga lėčiau nei galėtų.

Kelių šalių bandymai auginti visus ekonomikos sektorius vienodu tempu baigėsi didelėmis ekonominėmis problemomis. Todėl turbūt reikia susitaikyti, kad dalinant ribotą biudžetą labiau tradiciniam, žemesnės pridėtinės vertės sektoriams, kurių augimo potencialas yra mažesnis, atiteks mažesnė puodo dalis. Galbūt vieną dieną dauguma sprendimų žemės

ūkyje bus priimami vadovaujantis verslo logika.

Nors žemės ūkio atstovai labai sunerimę dėl fondų apjungimo, iš tiesų tokia iniciatyva yra sveikintina. Bendras fondas suteikia daugiau lankstumo atskiroms šalims narėms paskirstyti lėšas, atsižvelgiant į konkrečios šalies poreikius, jos potencialą. Tai suteikia galimybę išvengti finansavimo dubliavimo, nes finansuojant tas pačias veiklas galima pasiekti kelių skirtingų rezultatų tuo pačiu metu.

Apibendrinant, pristatytas ES biudžeto pasiūlymas Lietuvai iš esmės yra palankus, nes nukreiptas į pačias svarbiausias šalies konkurencingumui sritis (gynyba, inovacijos, energetika). Didesnis finansavimas Lietuvai svarbioms sritims leis greičiau siekti strateginių tikslų – stiprinti gynybinius pajėgumus, užtikrinti energetinį saugumą ir mažinti elektros kainas, skatinti inovacijas, kuriose Lietuva vis dar atsilieka, bei padėti verslui išlikti konkurencingam investuojant į modernias technologijas ir naujus sektorius. Tačiau kaip visada, velnias slypi detalėse. Kai paaiškės biudžeto detalės, bus galima dar kartą įvertinti pasiūlymą, ir pradėti ruoštis, kad Lietuva maksimaliai pasinaudotų visomis naujomis galimybėmis.

